

CLERICII ORTODOCȘI ÎNTRE TENTAȚIA LEGIONARĂ ȘI SUSȚINEREA FRONTULUI RENAȘTERII NAȚIONALE

DRAGOȘ PÂRCĂLABU
Academia Română, Institutul de Istorie
„Nicolae Iorga”, București

Orthodox Clergy between Legionary Temptation and Support for the National Revival Front ABSTRACT

The political regime of king Carol II, in which patriarch Miron Cristea was the prime minister, represented a new paradigm of the relationship between the State and the Romanian Orthodox Church. Desiring popular support, the king and patriarch involved the Orthodox clergy in political propaganda activities. This article analyses how priests, who had been active in the Iron Guard, related to the new political regime.

Cuvinte-cheie: Frontul Renașterii Naționale, mișcarea legionară, clerul ortodox

Key words: National Revival Front, the Legionary Movement, eastern-Orthodox clergy

La 16 decembrie 1938, pentru a da un suport politic regimului său, Carol al II-lea a înființat Frontul Renașterii Naționale, ce devenea unica organizație politică în stat. Prin constituirea noului organism politic, care pretindea că reprezintă interesele tuturor cetățenilor, regimul încerca, pe de-o parte, să dezintegreze total partidele politice, oferind posturi de conducere cadrelor din vechile partide democratice, iar pe de altă parte, dorea să implice masele de cetățeni în acțiunile regimului. Șeful suprem al FRN era Regele, iar Consiliul Superior, format din 150 de membri, și Directoratul, alcătuit din 30 de membri și trei secretari generali, asigurau conducerea¹. Regulamentul prevedea înființarea unor organizații auxiliare numite gărzii naționale, care funcționau după un regulament special, iar femeile înscrise puteau constitui formațiuni speciale. Deviza FRN era „Rege și Națiune, Muncă și Credință”, iar salutul se făcea prin ridicarea brațului drept însoțit de cuvântul „Sănătate!”².

La 1 ianuarie 1939, patriarhul Miron Cristea a făcut un apel pentru adeziunea și colaborarea preoțimii ortodoxe în FRN: „Dată fiind, până în 1937, organizarea politică a țării pe bază de partide, și unii preoți au fost ispitiți a activa în cadrul acestor partide, ceea ce în mod fatal avea de urmare a conlucra politicește numai cu o parte dintre credincioșii comunei, pe care bisericăște erau însărcinați să o conducă, dar marea majoritate a clerului, și în acele timpuri n-a

---

¹ *Istoria Românilor* 2003, p. 432.

² Regulamentul Frontului 1939, p. 3-4.

pierdut din vedere a lucra pentru închegarea turmei credincioase, în scopul promovării dezinteresate a binelui obștesc. În noua organizare politică a țării, pe baza Constituției din 1938, clerul Bisericii Ortodoxe Române, care totdeauna s-a identificat fără rezerve cu misiunea națională a neamului românesc, se bucură din toată inima, că a ajuns aceste zile, de noua și fireasca organizarea a Statului și a neamului românesc, făcute de înțeleptul nostru Rege, Carol al II-lea și luminații săi sfetnici. Prin aceasta, a ajuns în fericita situație de a lucra în spirit evanghelic și pașnic, la închegarea unitară a turmei cuvântătoare, ce s-a încredințat conducerii sale. Această închegare în Frontul unic al renașterii naționale, dă Bisericii și tuturor slujitorilor ei și posibilitatea și libertatea de a colabora pentru viitor în spiritul învățaturii creștine, pentru Patrie, neam și Tron. De aceea, fără rezerve și dragă inimă, intră și se înscrie în Frontul unic de renaștere națională, gata să-și pună - ca întreg trecutul Bisericii ortodoxe - puterile sale, autoritatea sa, munca sa, în cadrele acestui front unitar, adânc convins că în chipul acesta, de armonică conlucrare, se promovează mai bine interesele țării, neamului și Coroanei”. Apelul era semnat de Patriarh, împreună cu episcopii vicari Veniamin Ploeșteanu și Emilian Târgoveșteanu și de 110 preoți din București, care semnavă adeziunea la noua organizație politică³.

Mesajul din apelul Patriarhului a fost reluat de multe dintre publicațiile religioase din țară, care elogiau rolul salvator și unificator al noii organizații politice. La 15 ianuarie, părintele Dumitru Stăniloae publica în *Telegraful Român* un articol în care saluta „începutul de epocă nouă”. Principalele idei ale articolului laudativ la adresa noii organizații politice sunt: bucuria privilegiului generației de a fi martora unei schimbări sociale: „în chipul acesta ne învrednicim de o importantă experiență, de care nu se învrednicesc cele generații de oameni care își trăiesc viața într-o formă socială stabilizată dinainte de a se naște ei și durând până la moartea lor și-și închipuie astfel că tot așa a fost de la facerea lumii”; noua formă de organizarea socială va aduce un progres spiritual: „N-ar putea să dureze istoria un timp atât de îndelungat fără aceste transformări. Generații care ar fi tot mai anchilozate, prin moștenirea automatismului trecutului, ar fi tot mai incapabile să-și îndeplinească înalta menire, de ființe chemate de Dumnezeu să trăiască pe piscuri de simțire proaspătă, de gândire nouă de faptă creatoare idealistă”; noua formă de conducere politică e superioară celei vechi: „Noi trecem de acum de la forma individualistă, liberală, raționalistă, democrată a vieții sociale, la cea național-solidaristă, susținută, cum este și firesc, nu de rațiunea care separă, ci de credința religioasă care unește. [...] Dar forma socială în care intrăm este fără îndoială, prin sine, superioară celei de acum, cuprinzând în sine pentru om îndemnuri și chiar porunci să servească lui Dumnezeu și aproapelui, să trăiască pentru alții”; caracterul

³ ANIC, fond *Miron Cristea*, dos. 19, f. 56.

soteriologic și unificator al FRN: „Iată Frontul Renașterii Naționale, care este chemat să transforme radical viața noastră publică! Chiar cuvintele „Front” și „Renaștere” vorbesc despre o mentalitate nouă, solidaristă și religioasă. Căci în front omul nu-și mai urmărește interesele sale, ci trăiește exclusiv pentru biruința comună, iar renașterea presupune credința într-un mister: în zăcăminte de forță ascunse, amorțite, nevăzute, care nu pot fi dezlănțuite decât prin credință, cum spune deviza noilor înjghebări ale acestui început de epocă nouă. Însăși unicitatea „Frontului” pentru țară este iarăși un semn al tendinței vremii noastre de a uni pe toți fiii neamului într-o familie. Înainte era tendința de fărâmițare. Fiecare voia să aibă o părere, un ideal deosebit. Astăzi deosebirile amuțesc, mai bine zis, se topesc într-un ideal unic, esențial, acel al binelui neamului”; caracterul eminent creștin al noii organizații: „*Frontul* ne înfățișează un program creștin în forme sociale noi, în prilejuri de activitate nouă. Aceleași devize, aceleași idealuri de credință, de muncă, de solidaritate națională le aduc Straja Țării, Serviciul social, organizație premilitară, tot atâtea cadre sociale noi, toate, forme de legătură socială nouă, mai strânse, mai solidare, mai creștine”; noua formă social-politică oferă noi oportunități pastorale: „Pentru preot ele sunt tot prilejuri noi, sistematice, favorabile de a se apropia de sufletul tineretului, de sufletul intelectualilor, al poporului. Precum viața socială se desfășura până acum la întâmplare, fără o organizare, fără o încadrare sistematică, așa se desfășura și activitatea preotului. Acum preotul trebuie să-și sincronizeze pasul cu cadența acestor organizații, cu programul sistematic al lor. Activitatea lui pastorală va trebui să se sistematizeze, luând caracterul unui program urmărit fără întrelăsări. Preotul trebuie acum să țină cel puțin o predică în biserică, duminica, cel puțin una premilitarilor, cel puțin una străjerilor, în altă zi, cel puțin una la Serviciul Social, nemaiamintind de legăturile strânse pe care trebuie să rămână statornic cu aceste organizații sfătuind, ajutând, înviorând”⁴.

Și în ziarul *Renașterea*, organul oficial de presă al Episcopiei Clujului, preotul Olimpiu Bucin arăta importanța Bisericii în noul regim politic, descris ca o salvare pentru națiunea ce își „pierduse echilibrul moral în vârtoarea agitațiilor demagogice, pe care o electorită dezământată le întreținea în profitul unei pletore de ambițioși politici”. Bisericii, „atât de organic confundată cu statul național”, i s-a dat un rol covârșitor „în această mișcare uriașă de prefacere”, deoarece la fel „Frontul” are aceleași principii, pe care clerul le-a propovăduit dintotdeauna: „Prin ideea națională se accentuează primatul românismului în Stat și deci dezvoltarea lui atentă în toate domeniile vieții, prin respectul familiei, se subliniază importanța ei socială, ca celulă de bază a națiunii; prin muncă se pune în evidență criteriul esențial al existenței Statului și al drepturilor individuale în ierarhia lui. Și prin ideea creștină, Frontul, care o afirmă atât de categoric, capătă

---

⁴ Stăniloae 2012, p. 364-367.

un caracter de mișcare spirituală, menită a da semnificația justă vieții omenești”. La finalul articolului este subliniat rolul preotului în cadrul regimului: „De altfel la sate – și aici e puterea statului nostru – nici nu se poate imagina mișcarea cea nouă, fără ca ea să fie patronată și îndrumată de către preot. Numai el, ca părinte sufletească, are darul de a reface unitatea sufletească a satului învrăjbit de partidele de ieri, numai el este în măsură să disciplineze oamenii prin credința religioasă, spre a se ajunge pe carele Frontului la Statul unitar, creștin și nebiruit. Preotul revine astfel la admirabila lui misiune din Ardealul de ieri, când și în viața național-politică era conducătorul brav și necontestat al poporului”⁵. Într-un alt articol, publicat o săptămână mai târziu, era reluată ideea legată de importanța și rolul preotului în sprijinirea regimului lui Carol al II-lea: „Deci s-a pus baza renașterii noastre naționale și rolul preotului în parohie, conform cu noua Constituție, este să fie primul apărător al ei. Preotul are menirea de a pregăti poporul sufletește, în baza și în spiritul noii Constituții. Rolul preotului mai este ca să împrietenească pe membrii fostelor partide potrivnice și să-i grupeze sub scutul unei singure idei: idealul de Stat național și creștin”, subliniindu-se faptul că „gândul înțelept” al Regelui este „în deplină armonie cu învățătura Bisericii”⁶.

În *Foaia Diecezană*, organul de presă al Episcopiei Caransebeșului, a fost reluat integral discursul de la Radio al lui Armand Călinescu, din 11 ianuarie 1939, cu privire la scopul FRN⁷.

Odată cu crearea FRN, se poate observa o încercare a regimului politic al Regelui de a instrumentaliza politic Biserica. Acest proces poate fi explicat pe de-o parte, prin faptul că FRN nu avea o doctrină politică și un program social bine definite, optând pentru lozinci propagandistice precum „solidaritate națională” și „armonie socială”, ce erau în consonanță cu ideile Bisericii. Pe de altă parte, Carol al II-lea dorea o implicare mai mare a clerului atât în cadrul vieții sociale, cât și politic, neuitând de girul pe care unii preoți îl oferiseră mișcării legionare.

Patriarhul, prin noul său rol, servea ca forță de echilibru între puterea politică și puterea pastorală, în toate aspectele ei, a clerului. Clerul ortodox a aderat la FRN nu din cauza vreunei presiuni externe, ci pentru că se identifica cu mesajele, cu ideile de unitate națională și participare activă la viața politică a țării. Propaganda oferea impresia că simfonia bizantină se împlinea în acest nou cadru politic.

Preoții care se înscriuseră în partidele politice democratice înainte de 1938, nu o făcuseră din convingeri ideologice, poate cu excepția național-creștinilor, unde antisemitismul economic era dublat și de cel religios sau în

---

⁵ Bucin 1939, p. 1-2.

⁶ Șeuleanu 1939, p. 2.

⁷ Rostul Frontului 1939, p. 1-5.

cazul legionarilor, unde mesianismul politic avea alte valențe, ci din oportunism oferit de realitatea politică a vieții democratice. Activitatea lor politică fusese condamnată de multe ori atât de opinia publică, cât și de înalta ierarhie bisericească pentru că afecta activitatea pastorală. În FRN nu doar erau invitați să intre, dar li se și oferea un ideal, apropiat de doctrina socială a Bisericii, la care contribuiau activ prin slujirea lor.

Este dificil de analizat atitudinea preoților care activaseră în mișcarea legionară față de adeziunea la FRN, din cauza lipsei surselor care ofere o imagine de ansamblu. La momentul apelului patriarhului, marea majoritate a preoților fuseseră eliberați din închisori după semnarea declarațiilor de desolidarizare, iar ultimii, cei închiși la Sadaclia, fuseseră eliberați la 20 decembrie 1938. Printre semnatarii apelului patriarhului, din 1 ianuarie 1939, se regăseau și doi preoți cunoscuți ca lideri legionari: Grigore Cristescu și Ștefan Palaghiță.

Motivele dezicerii de mișcarea legionară și aderarea la FRN a preotului profesor Grigore Cristescu sunt evidente, iar cazul său, care nu este singular, merită o atenție sporită pentru a evidenția modul în care unii legionari s-au decis de crezul gardist încă de la prima „prigoană”. În cazul preotului Ștefan Palaghiță această adeziune ridică mari semne de întrebare prin prisma fructuoasei colaborări ulterioare cu Horia Sima. În memoriile sale, omite să lămurească acest fapt.

În memoriile sale, Mircea Eliade nota: „Declarația de desolidarizare era ultima descoperire a lui Armand Călinescu. Socotea, probabil, pe bună dreptate, că asemenea declarații, publicate în toată presa, contribuiau la descurajarea și dezorientarea legionarilor și simpatizanților lor. Seria desolidarizărilor o inaugurasă un preot, un fost duhovnic al lui Codreanu”⁸.

Preotul despre care vorbește Mircea Eliade a fost preotul profesor Grigore Cristescu, care a semnat această declarație chiar înainte de moartea lui Codreanu. Gestul său a produs efectul scontat. Într-o notă informativă a Corpului Detectivilor, de la 29 iunie 1938, se preciza că declarațiile preotului Cristescu la Tribunalul Militar prin care abandona Mișcarea Legionară „au impresionat profund masa legionarilor și în special preoții din această mișcare”, au demoralizat și studenții legionari teologi, majoritatea fiind hotărâți să imite gestul. Nota se încheie cu concluzia: „Este de remarcat faptul că până în prezent, nici măcar izolat, legionarii nu îndrăznesc să critice gestul preotului Cristescu”⁹.

După ce a dat declarația, preotul Cristescu a încercat să își facă *mea culpa* în fața tuturor celor pe care îi admonestase în vremea cât fusese legionar. La 2 iulie, a expediat o scrisoare lui Istrate Micescu prin care cerea să fie iertat de

---

⁸ Eliade 1991, p. 25.

⁹ ACNSAS, Arhiva Operativă, dos. 258626, f. 132.

atitudinea pe care a avut-o față de el, în încheiere, arătând că își dorește să retragă de la Parchet denunțul prin care îl acuza că vrea să îl suprime pe Corneliu Codreanu¹⁰. La 7 iulie, adresează o scrisoare patriarhului în care își cere iertare: „Înalt Prea Sfințite Stăpâne, Cu lacrimi în ochi cad din nou înaintea I.P.S. Voastre și vă rog să mă iertați, pentru toate cele ce am greșit în viața mea până aici. Suferința îndurată, m-a așezat pe drumul cel bun al pocăinței. Am greșit mai mult decât tot omul. Dar m-am îndreptat. Credeți-mă că nu mint. Nu vă cer nimic, decât iertare. Sunt bolnav. Mi-e sufletul obosit. Nu știu dacă mai am de trăit. Să mor măcar lângă copilașii mei. Am făcut și lucruri bune. Iertați-mi pe cele rele, pentru cele bune. Simt cum mi se scurg toate puterile din trup. Iertați-mă! Am cerut iertare la toată lumea pe care am supărat-o cu ceva în ticăloasa mea viață. Eu nu mai am nimic de cerut de la nimeni. De aceea, iertați-mă și pe mine, cum a iertat Mântuitorul pe curva și pe tâlharul. Știu că nu sunteți suflet rău. Ați fost chiar prea bun cu mine. M-am luat după alții și recunosc că am păcătuit greu. Uitați tot. Și iertați-mă! Eu nu voi uita niciodată, câte zile oi mai avea, bunătatea I.P.S. Voastre. Voi fi un om de bine, numai de bine. Și întors fiind de la păcat, poate voi întoarce, mai ușor, eu și pe alții. Numai iertați-mă. Nu va fi un om mai liniștit, mai corect și mai credincios ca mine. Dumnezeu știe că nu mint. Iertați-mă, I.P. Sfințite, ca pe fiul pierdut. Am stat prea mult în țarina porcilor. Nu mai pot sta. Nu vă îndoiiți de sinceritatea mea. Cu lacrimi vă sărut dreapta și mă rog de sănătatea I.P.S. Voastre”¹¹.

Exemplul său a fost urmat și de preotul Nicolae Georgescu-Edineț, de preotul Andrei Mihăilescu, de la Biserica Ilie-Gorgani, de preotul Ștefan Musta, profesor la Liceul „Samuil Vulcan” din Beiuș și de preotul Teofil Bălibanu, din Sălaj, iar aceste cazuri au fost făcute publice de presă, „retragerea” lor fiind „simptomatică și plină de învățăminte”, pentru că „Biserica nu se poate amesteca în lupte politice subversive”¹².

Mai mult decât atât, preotul Cristescu a colaborat cu autoritățile dând note informative despre cei încarcerați, motiv pentru care după terminarea procesului a fost reinternat în lagărul de la Miercurea-Ciuc într-un birou al ofițerilor pentru „a nu fi pus în fața unei surprize, deși s-au luat măsuri severe de pază”¹³.

Se pare că această atitudine „de pocăință” și de colaborare cu autoritățile, au permis preoților care au semnat declarațiile să își redobândească statutul pe

¹⁰ ACNSAS, Arhiva Operativă, dos. 258626, f. 134.

¹¹ ANIC, fond *Miron Cristea*, dos. 14, f. 209 (este interesant faptul că, deși se afla încă în închisoare, scrisoarea este redactată la mașina de scris.)

¹² ANIC, fond *Miron Cristea*, dos. 14, f. 211 (tăietură de ziar a unui articol cu titlul „Biserica nu se poate amesteca în luptele politice”; tăietura este atașată de scrisoarea preotului Cristescu); ANIC, fond *Ministerul de Interne (Diverse)*, dos. 33/1935, f. 21 (o altă tăietură de ziar ce cuprinde copiile declarațiilor preoților menționați).

¹³ ANIC, fond *Ministerul de Interne (Diverse)*, dos. 45/1938, f. 6 (notă trimisă de Ministerul de Interne către Cabinetul Ministrului - 9 iulie 1938).

care îl aveau înaintea de a fi arestați. Într-o notă din jurnalul patriarhului, se găsește informația că, la 5 august 1938, preotului Cristescu i se permisesse să revină în slujbă la Biserica Pitar-Moș, iar preotului Mihailescu la Ilie-Gorgani¹⁴. La 2 august, preotul Cristescu a trimis o serie de scrisori către colegi, în care își cerea iertare, rugându-i să îl ajute deoarece se afla „într-o situație materială grea” și nu știe „încotro s-o apuce”, fiind „alt om, care abia acum cunoaște puterea și taina pocăinței”. Printre destinatari se găseau: rectorul Stoicescu, profesorii de la Teologie – Teodor M. Popescu, preotul Petre Vintilescu, preotul Nicolae Popescu, subsecretar la Ministerul Cultelor și Artelor, episcopul Nicolae Colan, ministrul Învățământului și arhimandritul Irineu Mihălcescu¹⁵.

Experiența carcerală l-a schimbat profund pe acest preot, profesor la Facultatea de Teologie din București, cel care, după 1933, devenise cel mai important pion al propagandei legionare printre preoții din întreaga țară și studențimea bucureșteană, în special studenții de la teologie. Într-o notă a Corpului Detectivilor, din 1938, se arată că preotul devenise un aprig dușman al mișcării legionare și se teme să nu fie asasinat¹⁶. Activitatea antilegionară a continuat-o și în anii următori, la 13 iulie 1940, trimițând o scrisoare către generalul Benghiu, Comandantul Corpului de jandarmi, în care îl informa că „are o impresie sigură că legionarii pregătesc o lovitură de stat, al cărui scop este dărâmarea ordinii de la guvern și ocuparea puterii”¹⁷, iar mai târziu a devenit informator al Securității, sub numele de „Costică”.

Exemplul său, „de dezgustătoare lașitate în fața judecății, lepădând cu frică toate credințele pentru care se jurase și se bătuse în piept, a doua zi scriind platitudini imnologice tuturor celor pe care îi atacase în numele Căpitanului, în frunte cu regele”, după cum îl caracteriza Nichifor Crainic, a devenit în același timp un exemplu, cât și un antiexemplu pentru preoții care au avut afinități legionare.

La 7 decembrie, și ultimii preoți care mai rămăseseră închiși și mutați la Sadaclia, au semnat acele declarații¹⁸. Preotul Imbrescu mărturisea că: „Imediat după ce am semnat această declarație cerută de ei, mi-am ales un duhovnic

¹⁴ ANIC, fond *Miron Cristea*, dos. 14, f. 210, 211^v.

¹⁵ ACNSAS, Arhiva Operativă, dos. 258626, f. 138.

¹⁶ *Loc. cit.*, f. 83.

¹⁷ *Loc. cit.*, f. 85.

¹⁸ Imbrescu 1940, p. 15-16. Textul declarației: „Declarație, Subsemnatul ..., declar pe conștiință și cuvântul meu de onoare, de preot și om, că mă desolidarizez de Codreanu, Legiune și membrii organizației Totul pentru Țară. Jurământul față de ei îl consider nul și nedepus. Voi servi cu credință și supunere față de M.S. regele Carol al II-lea. Voi respecta Constituția, guvernul și mă voi comporta în viața de toate zilele, în spiritul legilor țării ca un cetățean de onoare și ordine. În cazul când voi încerca să mă abat de la obligațiunile ce-mi iau prin această declarație, să mi se aplice cu cea mai mare severitate legea, scoțându-mă din rândul cetățenilor conștienți, ca pe unul ce nu merit să conviețuiesc în mijlocul lor, pentru care dau prezenta declarație și semnez propriu”.

dintre cucernicii preoți din lagăr – unul mai bătrân – și l-am rugat să-mi rostească rugăciunea dezlegării de jurăminte, pentru orice jurământ aș fi depus vreodată, în afară de cele canonice și legale. Aceasta, pentru ca să fiu cu conștiința împăcată, în caz că a fost o greșeală față de preoție, faptul că am făcut parte din Mișcarea Legionară, pe deoparte, iar pe de altă parte, pentru ca să pot mărturisi cu deplină libertate de conștiință sensul ortodox al cuvintelor Mântuitorului: „dați Cezarului cele ale Cezarului.”¹⁹ Au fost eliberați la 20 decembrie, la rugămintea mitropolitului Nicolae Bălan, după afirmația preotului Imbrescu, intrând sub atenta supraveghere a autorităților. Declarațiile lor au fost, din nou, un mijloc de propagandă în presă. Ziarul *România* prezenta această acțiune a „celor 34 de slujitori ai altarului, de la Sadaclia, abătuți de la cele sfinte pe potecile demagogiei sanguinare” ca un mijloc de a reda libertatea de judecată și „ultimilor intoxicați ai dezmățului”²⁰.

Cei mai mulți dintre preoți s-au dezis de mișcarea legionară, așa cum este cazul preotului Tudorache, fostul șef al județului Orhei, care spunea oamenilor că nu mai este legionar de când a înțeles hojiile pe care le făceau conducătorii²¹. Alții și-au continuat activitatea clandestină în slujba idealului legionar, fiind condamnați mai târziu.

Ulterior, se poate presupune că majoritatea preoților legionari sau cu simpatii legionare s-au înscris în FRN. Relevantă poate fi mărturia preotului Ilie Imbrescu, care după eliberarea de la Sadaclia, afirma: „În ceea ce privește politica, am hotărât să fac tot numai ortodox! De aceea am zis în cugetul meu: Deși mi-a sfâșiat sufletul procedeul *stăpânirii* cu ucidere fără condamnare a legionarilor, deși *acuzatorii* toți merită să piară, totuși, nu voi judeca eu pe nimeni, ca om, ba, voi încerca să ajut cât se va putea și cât îmi revine partea mea, tot ce se încearcă a se face pentru țară, chiar și sub această *stăpânire*. În consecință, când m-am întors la Balcic, chiar în acea zi, am făcut cerere de înscriere în Frontul Renașterii Naționale și am scris astfel: Domnule Primar, Subsemnatul, Preot Ilie I. Imbrescu, parohul Catedralei Sfântul Gheorghe – Balcic, cu onoare vă rog să mă înscrieți în rândurile Frontului Renașterii naționale. Consider ca o sacră datorie a ceasului de față, ca să ne unim toți românii „în legătura păcii”, sub lumina Harului Divin, în jurul Majestății Sale Regelui Carol II, pentru slava Bisericii, strălucirea tronului și desăvârșirea Neamului Românesc. De aceea doresc să mă înrolez cu tot devotamentul în Mișcarea Frontul Renașterii Naționale. 14 ianuarie 1939”²².

Și după moartea patriarhului Miron Cristea, Biserica, aflată sub oblăduirea

¹⁹ *Ibidem*, p. 16.

²⁰ Petre 1938.

²¹ ANIC, fond *Ministerul de Interne* (Diverse), dos. 16/1938, f. 87 (notă informativă datată pe 19 iulie 1939).

²² Imbrescu 1940, p. 122-123.

noului patriarh Nicodim Munteanu, a continuat să aibă aceeași relație cu regimul regelui Carol al II-lea, iar propaganda oficială a regimului era preluată cu entuziasm și de presa bisericească. Un exemplu elocvent este relatarea evenimentului de la 8 iunie 1939, marcat de mari manifestații consacrate Restaurației, în revista BOR: „Îngenunchind un Rege – Într-o zi frumoasă, cum numai sub cerul nostru se poate vedea; pe un timp luminos și plin de roade în câmpuri și grădini, udate de ploii la vreme, ca să îndestuleze cu hrană poporul care le muncește cu nădejde religioasă; între copii mici, îmbrăcați în albul de străjer, care își mișcau armonios brațele, cum fluturii dau din aripi și zboară printre flori; și în fața lumii venită din State depărtate și din toate unghiurile Țării, Regele nostru și-a plecat genunchii, atingând pământul și și-a îndreptat ochii, în rugăciune, către Dumnezeu, ca un reflex al sufletelor strămoșilor noștri. [...] Glasul unui preot, într-o bisericuță acoperită de vremuri, ca și glasul unui Patriarh, în fața Regelui Țării și a tineretului pe care-l iubește, cum arborele își ține ramurile verzi lângă el, răsună ca un același ecou, al sufletului unui neam, care s-a rugat Domnului, să-i dea pace, sănătate, belșug în câmp și abatere de la el a tuturor năvălirilor de nenorociri și vrăjmași. Iată simbolul zilei de 8 Iunie, când Regele Țării a îngenunchiat, îngenunchind cu el și miile de străjери, pe același scump pământ al Neamului, de ieri, de azi și de totdeauna, apărat de toți și binecuvântat de Dumnezeu”²³. Cu prilejul nașterii Regelui, oficiul Episcopiei Clujului a publicat un articol elogios la adresa FRN, subliniindu-se „temeiul lui religios” și devotamentul preoților în slujba acestei „organizațiuni naționale unitare”²⁴.

Este greu de crezut că, sub impactul unei astfel de propagande a unui regim ce părea intangibil, ar fi existat preoți care se puteau implica în activitatea clandestină a legionarilor, mai ales după asasinarea primului ministru Armand Călinescu. După valul de represiune asupra legionarilor din timpul guvernării generalului Gheorghe Argeșeanu, noul guvern prezidat de Gheorghe Tătărescu a avut ca obiectiv realizarea unei politici de „reconciliere națională”.

Rezultatul cel mai notabil al acestei politici de reconciliere l-a reprezentat „Mărturisirea de credință din partea foștilor membri ai fostei Mișcări Legionare”, din 16 martie 1940, urmată de un lung șir de semnături, prin care aceștia își mărturiseau fidelitatea față de Rege²⁵.

Analizând profesiile semnatarilor, din cei 295, 64 erau avocați, 44 preoți, 24 profesori, 21 studenți și 19 medici. Dintre preoții care ocupaseră funcții de conducere în mișcarea legionară sau în Partidul „Totul pentru Țară”, pe această listă se regăseau Ilie Imbrescu, Gheorghe Doară, Ioan Chivu, Vasile Boldeanu, Ștefan Marcu, Andrei Berinde și Ștefan Palaghiță.

---

²³ Popescu 1939, p. 359.

²⁴ Manifestul 1939, p. 1.

²⁵ ACNSAS, Arhiva Operativă, dos. 013089, f. 212.

Având exemplul cazurilor preoților Imbrescu și Palaghiță, care aderaseră la FRN încă din ianuarie 1939, acest act nu poate fi explicat decât ca o confirmare a faptului că semnatarii doreau să își reafirme atitudinea pașnică față de regim după șirul de asasinat asupra legionarilor ordonate de regim drept pedeapsă pentru moartea lui Armand Călinescu.

Așadar, în timpul regimului instituit de Carol al II-lea, clerul a fost chemat să participe activ la viața politică și socială ce avea ca scop refacerea unității naționale distruse de pluripartitismul vieții democratice anterioare. Sub o intensă propagandă din partea statului, preluată și de presa bisericească și prin exemplul înaltei ierarhii a Bisericii Ortodoxe, majoritatea preoților s-au înscris în FRN, conduși de dorința sinceră de a sprijini un regim care valoriza, la nivel declarativ, patriotismul și credința strămoșească. Marea majoritate a preoților legionari au aderat, unii formal, alții principal, la FRN, sprijinind în acest mod regimul care distrusese mișcarea legionară.

Abrevieri bibliografice

- ACNSAS – Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității
 ANIC – Arhivele Naționale Istorice Centrale
 Bucin 1939 – Pr. Olimpiu Bucin, „Unitatea morală a națiunii”, în *Renașterea*, Cluj, an XVII, nr. 4, 22 ianuarie 1939, p. 1-2
 Eliade 1991 – Mircea Eliade, *Memorii*, vol. II, București, 1991
Istoria Românilor 2003 – Istoria românilor, „România întregită”, vol. VIII, coordonator Ioan Scurtu, București, 2003
 Imbrescu 1940 – Ilie Imbrescu, *Biserica și Mișcarea Legionară*, București, 1940
 Manifestul 1939 – „Manifestul Frontului Renașterii Naționale. Temeiul lui religios” în *Renașterea*, Cluj, an XVII, nr. 44, 29 octombrie 1939, p. 1
 Petre 1938 – Ion Petre, „Trezirea din ceasul al unsprezecelea”, în *România*, 13 decembrie 1938
 Popescu 1939 – Preot Victor N. Popescu, „Cronică internă. Idei și fapte”, în *Biserica Ortodoxă Română. Revista Sfântului Sinod*, București, an LVII, nr. 5-6, mai-iunie 1939, p. 359
 Regulamentul Frontului 1939 – „Regulamentul Frontului Renașterii Naționale”, în *Renașterea*, Cluj, an XVII, nr. 3, 15 ianuarie 1939, p. 3-4
 Rostul Frontului 1939 – „Rostul Frontului Renașterii Naționale. Cuvântarea d-lui ministru Armand Călinescu rostită la Radio în cadrul *Orei Națiunii*”, în *Foaia Diecezană*, Caransebeș, an LIV, nr. 4, 22 ianuarie 1939, p. 1-5
 Stăniloae 2012 – Preot Dumitru Stăniloae, „Principii de renaștere națională”, în *Cultură și duhovnicie. Articole publicate în „Telegraful Român” (1937-1941)*, București, 2012, p. 364-367
 Șeuleanu 1939 – Preot V. Șeuleanu, „Preotul și noua Constituție”, în *Renașterea*, Cluj, an XVII, nr. 5, 29 ianuarie 1939, p. 2